

ต้องรู้

พระอาจารย์สงบ มนสฺสนฺโต

ถาม-ตอบ ปัญหาธรรม วันที่ ๕ มกราคม ๒๕๖๒

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ถาม : เรื่อง “อานาปานสติตามรู้”

กราบนมัสการหลวงพ่อก่อนอื่นขออนุญาตวงเล็บ (ว่างาน) ที่ชื่อหัวข้อเรื่อง เพื่อกระผมจะตามแก้ไขหรือรู้ว่าตรงไหนดีแล้ว พอแล้ว หรือตรงจุดนี้หย่อนไป ขอบพระคุณครับ

หลวงพ่อก : นี่เขาว่าให้ตรงกับข้อที่เคยถามมา

ถาม : ในช่วงนี้กระผมใช้จุดยึดเกี่ยวให้ใจ ผมให้สัจจะกับตัวว่าวันนี้จะนั่งบริกรรมพุทโธ คืออย่างไรก็นั่ง เพราะมันคุ้นเคยจนแนบติด เพราะเราอาศัยว่าจะไม่ยอมให้เผอเรอ แต่ขึ้นถึงห้องจริงๆ ก็เปิดคุยกับเพื่อนทางโทรศัพท์บ้างแต่ในเวลาเดียวกัน และชีวิตประจำวันหลังๆ ของผมมีอุบายธรรมคือทั้งวันทั้งคืนจะอานาปานสติตลอด แล้วก็เผลอบ้าง ว่างบ้าง ก็เปลี่ยนไปพุทโธเหมือนใจมันทำซ้ำจนคุ้นครับ คือคุ้นชินในองค์บริกรรมพุทโธสลับกับดูลม

แต่ลำดับหลังๆ หรือแม้แต่ตอนนี้ ผมเองพอเคยเสร็จก็เปิดธรรม หูกี่ฟัง ลมก็เตะจุมกไป เพราะใจมันต้องเรียบเรียงคำถาม มันเลยจะซ้ำกับคำบริกรรม เลยใช้จับลมพอ ตลอดเวลานักนอนเล่น ฟังพยายามหาประเด็นที่เราต้องขบคิดไป แต่ด้วยสัจจะจริงครับ ไม่ใช่แค่ที่ลมจับหรือว่างไปนี่ก็ดู ตรงนี้ก็ค่าเวลาพิมพ์มันก็ดีครับ แล้วหูที่ฟังก็รู้ทุกคำ จนบางที่ต้องรีบไปกอดอัย เพราะใจที่คิดตามมันเหมือนกับมันมาบอกว่า เต็มๆ ไม่เข้าใจ เอาใหม่ๆ ทั้งหมดราวกับผมมี ๓ การรับรู้ แต่มันก็เข้าหัวแบบเราไม่ต้องบังคับอะไรเลย ไม่ต้องอยากถูกลม เพราะรู้สึกมันคุ้นชินจริงๆ

เมื่อวันก่อนทะเลาะกับแฟน อารมณ์วุ่นวายมากๆ แต่พอใจคิดว่า พอหยุดคิด แค่มด คำรำพึงนั้น พอเบื่อ คิดไปก็ไม่ได้อะไรเท่านั้นเอง จากอารมณ์ที่ผ่อนคลายเบาๆ แล้วจับลม กล้าพูดว่าอารมณ์ขุ่นเคืองรำคาญมากๆ เมื่อครู่มันหยุดเหมือนรถจอดเลย คือมันคิดอยากที่จะหยุดคิด รำพึงแล้วกลับมาที่หลักเกาะ หรือบางที่แทบไม่มีอะไรเกาะเลย

แต่จะเอาจริงก็ปิดไฟจะนั่งจริง พุทโธๆ รู้สึกว่ามันนิ่งดีครับ เผอญฟังคำเทศน์หลวงพ่อกำลังสอนการรำพึงขึ้นมาของผู้ปฏิบัติที่หลวงพ่อบอกว่าอริยมุนี ที่หลวงพ่อบอกว่ามันอาจมีที่ไม่เห็นกาย เราก็รำพึงเขาก็ได้ อุบายที่จะใช้ครับ ใช้กายผู้อื่น

ตอบ : อันนี้คำถามเนาะ คำถามนี้เป็นอารมณ์ทั้งหมด ถ้าอารมณ์ทั้งหมด เวลาว่าความตั้งใจตั้งใจจะประพฤติปฏิบัติ ความตั้งใจของคนนะ เวลาตั้งใจดีทั้งนั้นนะ แต่ชีวิตประจำวัน ชีวิตเรามีอุปสรรคไปทั้งนั้น ถ้าชีวิตของเรามีอุปสรรคไปทั้งนั้น มันอยู่ที่อำนาจวาสนาของคน อำนาจวาสนาของคน คนเกิดมาต้องมีหน้าที่การงาน ต้องมีสังคม

เวลาสังคม สังคมก็เพื่อน เวลาคบเพื่อน เพื่อนสังคมใด เวลาเพื่อนถ้าเป็นเพื่อนวันก็คุยเรื่องรถ เพื่อนเที่ยวก็คุยกันเรื่องเที่ยว เพื่อนตระเวนหากินก็บอกว่าอาหารร้านไหนอร่อย ถ้าเป็นเพื่อนปฏิบัติก็คุยกันเรื่องประพฤติปฏิบัติ

เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เวลาคุยกันไปแล้ว นั่นเป็นสังคม ถ้าสังคมเป็นสังคมนะ เวลาเราจะประพฤติปฏิบัติมันก็อยู่ที่สังคมของใครมีอำนาจวาสนามากน้อยแค่ไหน ถ้ามีอำนาจวาสนา เราเจอเพื่อนที่ดี เพื่อนที่ดีเวลาพูดไปแล้วเขามีเหตุมีผลของเขา

เพื่อนที่เป็นคนพาลพูดไปแล้วมีปัญหาไปทั้งนั้นนะ ถ้าเป็นคนพาลนะ เวลาคุยแล้ว ถ้าใครเป็นพาล เราก็คุยพอเป็นวิสาสะแล้วก็วาง ไม่ต้องไปยึดว่าจะต้องผิดต้องถูก จะต้องเอาชนะคะคานกัน มันเป็นเรื่องของสัตว์ๆ ถ้ากรรมของสัตว์นะ

สัตว์ที่เป็นสัตว์ที่ประเสริฐ สัตว์ที่มีเหตุมีผลของเขา เวลาฟังแล้ว เห็นไหม เวลาครูบาอาจารย์ของเรา **ธมฺมสากัจฉา เอตมฺมมฺกฺลฺมฺตฺตมฺ** การสนทนาธรรมเป็นมงคลชีวิตๆ

แต่คนที่เป็นคนพลาดเวลาพูดถึงธรรมะๆ แล้วเที่ยวถากเที่ยวถางกัน มันไม่มีประโยชน์อะไรทั้งสิ้น แต่ถ้ามันเป็นจริงๆ เป็นจริงที่ในการประพฤติปฏิบัติของเรา ถ้าเราจะประพฤติปฏิบัติของเรา

สังคัม สังคัมเป็นแบบนี้แหละ แล้วคนที่อำนาจวาสนามากน้อยแค่ไหน ถ้าอำนาจวาสนามาก เราก็จะมาทำประพฤติปฏิบัติของเราเป็นพื้นฐานของเรา ไม่ต้องไปเทียบเคียงกับใครทั้งสิ้น

ถ้าเทียบเคียงกับใครนะ ในแนวทางปฏิบัติ ครูบาอาจารย์มากมายมหาศาล เวลาคนที่เขาไม่สนใจเรื่องปฏิบัตินะ เขาพูดธรรมะเป็นคั่งเป็นแควเลย เขาพูดธรรมะแจ๋ๆ แต่เวลาเขาปฏิบัติ เขาปฏิบัติไม่ได้ แล้วปฏิบัติไม่ได้นี่เป็นความเห็นของเขาๆ

ปุถุชน กัลยาณชน ปุถุชนคนหนา เวลาคนหนาเขามีทิวฐิมานะของเขา เวลาทิวฐิมานะของเขา เวลาพูดธรรมะมันพูดธรรมะในมุมมองของเขา ในมุมมองเขาก็เป็นเรื่องโลกๆ เป็นเรื่องวิทยาศาสตร์ไง ต้องยึดมั่นถือมั่น ต้องเป็นจริงเป็นจังขึ้นมา แล้วไม่มีอะไรเป็นจริงเป็นจัง เป็นจริงเป็นจังแต่สัญญาอารมณ์ เป็นจริงแต่อารมณ์ เป็นจริงแต่ทิวฐิมานะ เป็นจริงแต่ที่จะเอาชนะคะคานกัน มันไม่เป็นจริงเป็นธรรมหรอก

ถ้ามันจะเป็นจริงเป็นธรรม เวลาเราสนทนาธรรมกับใคร เวลาเป็นสังคัม เราสนทนาแล้วเราก็อวง ถ้าวงขึ้นมาแล้ว ไม่ต้องไปเอาคำพูดของใครมาเป็นอารมณ์ ไม่ต้อง

แต่เวลาเราฟังเทศน์ครูบาอาจารย์ของเรา อย่างเช่นหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น หลวงตา ๑๐๓.๒๕ เวลาฟังแล้วเป็นคติธรรมๆ นี้ได้

เวลาผู้ที่ประพฤติปฏิบัติแล้ว หลวงตาท่านพูด คนที่ปฏิบัติไม่เป็นเวลาพูดสิ่งใดแล้วมันน้ำท่วมทุ่ง มันไม่มีอะไรเป็นขึ้นเป็นอัน แต่ถ้าคนที่เป็นธรรมๆ นะ เวลาพูดเล่นหรือพูดจริงมันก็มีธรรมะอยู่ในนั้นนะ

มีธรรมะมันเป็นคติมันเป็นแบบอย่าง มันเป็นที่กระตุ้นหัวใจของเราได้ ถ้าเรามีสิ่งนั้นเราจับสิ่งนั้นนะ เราเป็นสารตั้งต้นแล้วเรามาวิเคราะห์หิวัจย์ของเรา

แต่เวลาเป็นปัญหาสังคม นี่พูดถึงปัญหาสังคมนะ ปัญหาสังคม แล้วพอสังคมแล้ว สังคมที่ประพฤติปฏิบัติเวลาจะมาปฏิบัติกันนะ น้ำท่วมทุ่ง

หลวงตาท่านบอกว่า ปฏิบัติพอเป็นพิธี ปฏิบัติพอเป็นพิธี

ถ้าปฏิบัติพอเป็นพิธี เขาปฏิบัติพอความเป็นอยู่ของเขา พระพุทธศาสนานะ ปรีชาปฏิบัติ ปฏิเวธ เวลาปรีชาศึกษาศาสนาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาศึกษามาแล้วเป็นความรู้ของเรา เป็นความรู้ของเราไง เวลาจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เวลาจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมาก็ปฏิบัติแบบโลกๆ เพราะเรามาจากโลก เวลามาปฏิบัติจากโลกนะ

หลวงตาท่านสอนไว้ การปฏิบัติมียากอยู่ ๒ คราว คราวหนึ่งคือคราวเริ่มต้น จับพลัดจับผลูอย่างนั้นนะ น้ำท่วมทุ่ง แล้วปฏิบัติก็ปฏิบัติด้วยวิภูษิตมานะของตน ความเห็นของตนก็ความเห็นแบบโลกไง ปฏิบัติพอเป็นพิธีไง

พอเป็นพิธีก็ปฏิบัติ เหมือนนักกีฬา กีฬาเวลาแข่งขันเขามีเวลาของเขา นะ นักมวย ๕ ยก นักฟุตบอลมีเวลา ๔๕ นาที เวลาหมดครั้งแรกก็พักครึ่ง แล้วก็แข่งขัน พอแข่งแล้ว ๙๐ นาที จบแล้วได้อะไร เสมอศูนย์-ศูนย์

นี่มันปฏิบัติพอเป็นพิธี ปฏิบัติพอเป็นพิธีนะ แต่ในการปฏิบัติมันทำให้คนเรานี้มันเข้าไปใกล้ชิดพระพุทธศาสนา ใกล้ชิดพระพุทธศาสนา ศีล สมาธิ ปัญญา

ศีล สมาธิ ปัญญา สติ สมาธิ ปัญญา เข้าถึงแล้วเราจะได้คุณประโยชน์ตรงนั้นขึ้นมา ถ้าได้คุณประโยชน์ตรงนั้นขึ้นมา ปฏิบัติไปแล้วมันจะเป็นขึ้นเป็นอันขึ้นมา ถ้าเป็นขึ้นเป็นอันขึ้นมา นี่แนวทางปฏิบัติของเรา

ถ้าปฏิบัติของเราแล้วนะ สิ่งที่ปฏิบัติเราก็ปฏิบัติต่อเนื่องไปๆ อยู่ที่วาสนา ถ้าวาสนานะ รู้เฉพาะตนๆ มันต้องรู้เองเห็นเอง ต้องรู้ ต้องรู้ต้องเห็นขึ้นมาเป็นขึ้นเป็นอันขึ้นมา เวลาจะพุทธธรรมะหรือเวลาสิ่งที่คนทีรู้เองเห็นเองเป็นขึ้นเป็นอันมันหลุดจากองค์ความรู้อันนี้ มันมีจุดยืน มีเป้าหมาย

เวลาเราพูดถึงคนที่ถามปัญหา มาบอกว่า มีตุ๊กตามาก่อนดี

มีตุ๊กตาหมายถึงว่ามีต้นเหตุไง

เวลาเราคุยกัน เขาว่ากรรมะเป็นนามธรรมๆ จับต้นชนปลายไม่ได้

สติก็คือสติ สมาธิก็คือสมาธิ ปัญญาก็คือปัญญา แล้วปัญญาขึ้นมาก็มียาบ มีกลาง มีละเอียด แล้วปัญญาของใคร

แล้ววุฒิภาวะของจิต จิตวุฒิภาวะที่มันอ่อนด้อย ถ้าปัญญาทางโลก สุตมยปัญญา ปัญญาทางโลกๆ นี่แหละเป็นวิทยาศาสตร์ที่จับต้องได้ นี่สุตมยปัญญา จินตนาการ จินตนาการสิ่งที่เป็นวิทยาศาสตร์สิ่งต่างๆ โดยหลักเกณฑ์ก็วางไว้อันหนึ่ง มันเป็นจินตนาการของมันขึ้นไป

ภาวนามยปัญญาที่มันเป็นขึ้นเป็นอันขึ้นมาในพระพุทธศาสนา อริยสัจจะความจริงขึ้นมา ผู้ที่รู้ที่เห็นมันมีองค์ความรู้ มีสัจจะมีความจริง เห็นไหม

นี่ตุ๊กตา ถ้ามีตุ๊กตา เราควรทำสมาธิ สมาธิเราเป็นอย่างไร เราตั้งสติแล้วสติเราล้มคลุกคลานอย่างไร เอาตุ๊กตา เอาสิ่งที่เราทำขึ้นมาตรงนั้นเป็นโจทย์ถาม ถามว่า แล้วเราจะดำเนินต่อไปอย่างไร

แล้วสิ่งที่เราทำมาแล้ว จิตนี้เป็นนามธรรม สิ่งที่เป็นนามธรรม ดุสิต พายุมา แล้วเดี่ยวพายุก็ไปแล้ว ก่อนที่พายุจะมา ครีมมาหมดเลย ฝนตกลงมาแรงมา เวลาพายุผ่านไปแล้วนะ อากาศก็เป็นปกติ

นี่ก็เหมือนกัน ความรู้สึกของคนมันเป็นนามธรรม อย่างที่ว่าเป็นตุ๊กตาๆ ตุ๊กตาตรงไหน ตุ๊กตามันก็เป็นความจำใจ คนเราถ้ามันปฏิบัติแล้วมันมีความจำของมัน มันเคยประสบมามันก็สัญญา มันก็จำไว้ แล้วก็พูดแต่อดีตไป

ความจำ ความจำก็มีอดีต ปัจจุบัน อนาคต นี้ออนาคตยังไม่มา จินตนาการกันไป สิ่งต่างๆ ที่นี้พูดถึงว่าเวลาทำแล้ว สิ่งนี้มันก็เป็นทฤษฎีมานะที่จะเอามาได้มาแย้งกัน ถ้าได้แย้งกัน แล้วไม่มีสิ่งใดเป็นมาตรฐานที่รองรับ

แต่ธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในวงกรรมฐานเวลาตั้งแต่หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นมา มันมีมาตรฐานรองรับ จิตนี้เป็นสมาธิ

จิตคนไม่เคยเป็นสมาธิเลยก็ไม่เคยเป็นสมาธิ จิตพอเป็นสมาธิแล้ว เสื่อมไปแล้ว เสื่อมไป จิตคนที่เป็นสมาธิแล้วไม่ได้เสื่อม แต่ทำให้ต่อเนื่องขึ้นไปไม่ได้ แล้วก็จินตนาการไป

หลวงปู่มั่นท่านบอกเลย คิดในสมาธิ นี่คิดสมาธิ

สมาธิที่มีแล้วเสื่อมไป นี่จิตเจริญแล้วเสื่อม

สมาธิที่เป็นสมาธิได้ สามารถรักษาสมาธิได้ แต่ไม่สามารถยกขึ้นสูวิปัสสนาได้ ไม่สามารถยกขึ้นสู่ปัญญาได้ นั่นนะคิดในสมาธิ

แล้วถ้าใช้ปัญญาๆ ไปแล้ว เวลาใช้ปัญญาไปแล้ว สมาธิมันก็เสื่อมเป็นธรรมดา ไม่รู้ตัวหรอกนะว่า ใช้ปัญญาๆ ปัญญาที่ขาดสมาธิไปมันเป็นสัญญา สัญญามันก็กลับลงไปที่สุดมย ปัญญาไง ปัญญาที่เกิดเป็นทวิภูมิมานะนั่นขึ้นมาไง มันก็วนเวียนอยู่นั่นแหละ ถ้าวนเวียนอยู่นั่น นี่มันไม่พัฒนาขึ้นมา

นี่พูดถึงว่าเวลาเขาบอกว่า อานาปานสติตามความรู้ของเขา เขาจะได้เอามาเทียบเคียงกับความรู้ของเขา

เราต้องรู้ต้องเห็นเอง ถ้าเราต้องรู้ต้องเห็นเอง เราต้องปฏิบัติของเราเอง เวลาปฏิบัติของเราเอง ถ้าเป็นสมาธิมันก็เป็นสมาธิ

แต่เวลาเหตุการณ์ของเขาที่เขาเกิดขึ้นเขาบอกว่า เขาตั้งใจจะปฏิบัติ ตั้งใจปฏิบัติอานาปานสติทั้งวันทั้งคืนเลย

ทั้งวันทั้งคืนเลยก็ทำไป ตั้งใจปฏิบัติ เราก็ตั้งใจปฏิบัติ แล้วปฏิบัติได้หรือไม่ได้ นั่นถึงเวลาปฏิบัติแล้วจะรู้

เวลาในวงปฏิบัติ ครูบาอาจารย์ของเราตั้งแต่ปฏิบัติ เพราะอะไร เพราะทางของสมณะนี้ กว้างขวาง ๒๔ ชั่วโมง หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ครูบาอาจารย์ท่านปฏิบัติมานะ คำว่า “ปฏิบัติมา” ตั้งแต่วัยรุ่น ตั้งแต่พระบวชใหม่ๆ อายุ ๒๐ ก็บวชแล้ว

บวชแล้ว ๒๐ ๒๕ ๒๖ ๓๐ ๓๕ ๔๐ ท่านทำของท่านทั้งวัน แล้วเวลาหลวงปู่มั่นท่าน เสียอายุ ๘๐ หลวงตา ๙๕ ทั้งวันทั้งคืนนะ พุทโธๆ ของเรา ครูบาอาจารย์ท่านทำของท่านจริงๆ

แต่นี้เราตั้งใจ “ผมจะอานาปานสติทั้งวันเลย พอขึ้นไปแล้วก็นอน พอขึ้นไปแล้วก็โทรคุย กับแฟน แล้วอารมณ์ผมเป็นอย่างไร”

ไอ้เนี่ยมันก็เป็นแค่ความตั้งใจ นี่ทางของฆราวาสเป็นทางคับแคบ คับแคบเพราะต้อง คุยกับแฟนทางโทรศัพท์ ต้องนอน นี่ไง ทางของฆราวาสไง

แต่ถ้าเป็นพระ มันมีครูบาอาจารย์ แล้วครูบาอาจารย์ไปสู้อหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ทุก คนไม่กล้าคิดเรื่องนอกศูนย์กลางเลย เพราะเวลาขึ้นไปนะ ท่านดักหน้าดักหลังหมดนะ นี่ไง เวลา หลวงปู่เจี๊ยะท่านถามหลวงปู่มั่นไป “อภิญญาแก้กิเลสได้ไหม”

“ไม่ได้”

“ไม่ได้แล้วหลวงปู่มั่นทำทำไม”

“ทำไว้สอนคนไง มันเป็นวิธีการ มันเป็นเครื่องมือที่คอยดูแล”

ถ้าเรามีครูบาอาจารย์อย่างนั้น เวลาไปปฏิบัติมันจะรักษาตัวมันเอง รักษาหัวใจ รักษา ความคิดของตน ไม่ปล่อยให้ความคิดของตนฟุ้งไปทั่ว

ความคิดของเราเป็นมหาโจรเที่ยวไปลักไปขโมย ไปลักขโมยความคิดของเขา ลัก ขโมย มันคิดเองเห็นเอง มันจินตนาการของมันไป นั่นนะคือมหาโจร

แต่ถ้ามีสติปัญญารักษามันไว้ ถ้ามีครูบาอาจารย์ท่านควบคุมอย่างนั้น ถ้า ควบคุมอย่างนั้น สิ่งที่ว่าปฏิบัติทั้งวันๆ ถ้าทั้งวันๆ มันต้องทำได้จริง

นี่พูดถึงว่า มีแต่ความตั้งใจ แต่ทำสิ่งใดก็ทำอะไรไม่ได้ทั้งสิ้น แล้วพอเวลาจะทำขึ้นมา บอก “กำหนดลม ใช้ปัญญาอบรมสมาธิ แล้วยังรู้สึก ทั้งหมดนี้เป็นความรู้ที่รับรู้ได้ ๓ วาระ”

โอ! นักดนตรีมันเล่นดนตรีด้วย ดีดทั้งกีตาร์ เป่าทั้งเครื่องเป่า แล้วยังร้องเพลง นักดนตรีมันรับรู้ที่หนึ่ง ๔-๕ อารมณ์นั่นนะ ใ้พวกเขาเปิดหมวกมันเป่าทั้งเครื่องเป่า ทั้งดีดกีตาร์ ทั้งร้องเพลง แล้วทำยังตีกลองอีกต่างหาก ๔-๕ อารมณ์ทีเดียวเลย นี่นักดนตรีมันทำของมันได้

สิ่งที่ทำอะไรแล้ว ทำแล้วก็ผ่านไป สิ่งนั้นเอามาเป็นประเด็นมันก็ทำให้เป็นจุดเด่น คือเราทำแล้วเราได้ผลประโยชน์ เราทำแล้วเรามีประโยชน์ทั้งนั้นนะ แล้วมันเป็นประโยชน์ มันเป็นอดีตไปทั้งนั้นนะ

อยู่กับปัจจุบัน มันต้องอยู่กับปัจจุบัน เห็นไหม มันต้องรู้เอง ต้องรู้เอง ถ้ารู้เองเห็นเอง นี่เป็นปัจเจกตัดตั้ง เป็นสันทิฏฐิโก ภาคปฏิบัติมันปฏิบัติอย่างนี้ แต่เวลาอาศัยครูบาอาจารย์ก็อาศัยครูบาอาจารย์

เวลาอาศัยครูบาอาจารย์ เราไปพึ่งพาอาศัยร่วมโพธิ์ร่วมไทร ‘พ่อแม่ครูจารย์’ ท่านเป็นทั้งพ่อเป็นทั้งแม่ ทั้งดูแลอารมณ์ของเรา ทั้งเลี้ยงดูดูแลเรา ทั้งปกป้องรักษาเรา ทั้งป้องกันไม่ให้เราออกนอกกลุ่มนอกทาง นี่พ่อแม่ครูจารย์ เวลาเขาแสวงหาครูบาอาจารย์ของเขา

แต่ของเรานี้ละ ของเรา เราก็ปฏิบัติของเรา แล้วเราเป็นฆราวาส สิ่งที่มีผลกระทบฯ แล้วผลกระทบถ้ามันเป็นความจริง มันเป็นความจริงของมันนะ ทำความสงบของใจเข้ามา ถ้าทำความสงบของใจเข้ามา

เขาบอกเวลานั้น ตั้งแต่วิธีจะนั่งขึ้นมาที่บังเอิญว่าฟังคำเทศน์หลวงพ่อกำลังสอน ให้มีการรำพึงๆ

ใ้คำรำพึงๆ มันอยู่ที่กาลอยู่ที่เวลา มันมีมาตรฐานของมัน มีการประพฤติปฏิบัติเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นไป ถ้าเรายังฟังชาน ยังทำอะไรไม่ได้ เราก็ตั้งสติไว้ ตั้งสติบริกรรมพุทโธหรือใช้ปัญญาอบรมสมาธิทำความสงบของใจเข้ามา

ถ้าใจสงบระงับแล้ว ถ้าใจมันสงบระงับ เวลาคนสงบระงับ ทำอย่างไรต่อไป

ถ้าคนมีอำนาจวาสนามันก็จะเห็นกาย ถ้าเห็นกายนะ กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถ้ามันเห็นกาย เห็นกายโดยจิตที่สงบ โดยจิตที่มันเห็น ถ้าจิตสงบที่มันเห็น ถ้ามันเห็นของมันตามความเป็นจริงขึ้นมา มันจะเป็นสติปัฏฐาน ๔ มันจะเป็นการยกขึ้นสู่วิปัสสนา

แต่ถ้ามันไม่เห็นๆ ไร เวลามันไม่เห็น คนส่วนใหญ่มันจะเห็นก็ได้ ไม่เห็นก็ได้ ก็อำนาจวาสนาของคนไม่เหมือนกัน คนเราชอบไม่เหมือนกัน เวลาชอบไม่เหมือนกัน สิ่งที่จะพิสูจน์ได้ง่ายที่สุดคือการพิจารณากาย

การพิจารณากาย ถ้าคนไม่เห็นก็ให้นึกขึ้นมา ให้รำพึง ให้นึกขึ้นมาในสมาธิ สมาธินี้นึกได้ สมาธินี้คิดได้ ถ้าสมาธิคิดไม่ได้ คือ สมาธิ ยกขึ้นสู่ปัญญาไม่ได้

ถ้าความฟุ้งความซ่าน ความฟุ้งความซ่านนี้เป็นความฟุ้งซ่าน ถ้าเวลาความฟุ้งซ่าน เราใช้พุทโธ เราใช้ปัญญาอบรมสมาธิ ระงับความฟุ้งซ่านให้จิตสงบเข้ามา พอจิตสงบเข้ามาแล้ว ถ้าคนไม่มีอำนาจวาสนามันยกขึ้นสู่วิปัสสนาไม่ได้ มันก็ย่ำอยู่กับที่

ถ้าย่ำอยู่กับที่ ให้รำพึงขึ้นมา ให้รำพึงขึ้นมา ให้นึกขึ้นมา ถ้าเรานึกขึ้นมา ถ้านึกขึ้นมา มันเห็นกายขึ้นมา มันเห็นของมัน แล้วมันจะเป็นจิตนิสัยหรือไม่ มันจะเป็นช่องทางหรือไม่

ถ้าเป็นช่องทางหรือไม่นะ เวลามันทำครั้งที่ ๒ ครั้งที่ ๓ มันเจริญงอกงามไปได้ แต่ถ้ามันไม่ใช่จิตนิสัยของตนมันทำไม่ได้ เห็นครั้งเดียวแล้วไม่เห็นอีกเลย ต่อไปก็เป็นสัญญาทั้งนั้น เป็นอุปาทานทั้งนั้น ไม่เป็นความจริงทั้งหมด

ถ้าเป็นความจริงมันเป็นความจริง มันเป็นเรื่องงานที่ได้งานจริงๆ ถ้าไม่เป็นความจริงคือ ลอก เป็นการลอกการบ้าน เป็นสำเนา สำเนาที่ไม่มีผลประโยชน์ สำเนาที่ใช้ไม่ได้ นี่ถ้ามันเป็นอย่างนั้น เห็นไหม

ฉะนั้นว่า เวลาหลวงพ่อบุญถึงอริยมุมิ

อริยภูมินี้มีแต่เทศน์ของหลวงตา หลวงตาท่านเทศน์เรื่องอริยภูมิ ของเราเวลาอริยภูมิต่างๆ มันเป็นโดยข้อเท็จจริงของใจผู้ที่ปฏิบัตินั้น ไม่ใช่ใครจะมายกให้เป็นอริยภูมิไม่เป็นอริยภูมิไม่ได้

คนที่ปฏิบัติมันเป็นสิทธิ์ มันเป็นสิทธิ์ของคนที่ปฏิบัติเอง ถ้าปฏิบัติแล้วมันเป็นสิทธิ์ มันเป็นมาตรฐาน มันเป็นปัจจัยตัดตั้ง สันทิจูจิโก มันต้องรู้เองเห็นเอง

จะบอกว่าหลวงพ่อบอกว่าเป็นอริยภูมิ แล้วบอกเลยบอกว่า มันไม่เห็นกายก็ได้

ไอ้กรรมนี้มันเป็นการยืนยัน เป็นการยืนยันในธรรมชาติของหลวงปู่ดุลย์ หลวงปู่ดุลย์ท่านพูดเอง บอกว่า “พิจารณากายโดยไม่ต้องเห็นกาย”

พิจารณากายโดยการไม่ต้องเห็นกายมันเป็นปัญญาวิมุตติฯ แล้วถ้าคนที่ไม่เคยประพฤติปฏิบัติเขารู้ของเขาไม่ได้

แต่เวลาหลวงปู่ดุลย์ท่านพูดของท่าน “จิตเห็นอาการของจิต จิตเห็นจิต”

จิตเห็นจิต จิตตัวนั้นมันจะสร้างภาพอย่างไรก็ได้ มันจะเป็นอย่างไรก็ได้ การพิจารณา กาย พิจารณาการโดยปัญญา นี่มันเป็นไตรลักษณ์ของหลวงปู่ดุลย์ ไตรลักษณ์ของหลวงปู่ดุลย์ แต่คนจับต้องไม่ได้ จับแล้วไปปิดเปลือก

เพียงแต่ว่า ที่เราพูดเรายืนยันนี้ เราพูดเรายืนยันถึงชาวพุทธ ชาวพุทธที่ประพฤติปฏิบัติ ที่ต้องไปเห็นกายๆ

เห็นกายๆ ก็เห็นกายโดยการบังคับ โดยการสร้างภาพ โดยการที่ไม่เป็นความจริง ต้องบังคับให้เป็นอย่างนั้นหรือ

คนที่เห็นกาย คนที่จะมีจิตนิสัยเป็นอย่างนั้น มันก็สาธุ มันเป็นวาสนาของเขา แต่คนที่พิจารณาสติปัญญา ๔ พิจารณาเวทนา พิจารณาจิต พิจารณาธรรม เขาไม่ต้องเห็นกายก็ได้ แต่ถ้าเขาพิจารณาการ พิจารณาโดยการเปรียบเทียบก็ได้

ฉะนั้นถึงบอกว่า เวลาเราพูด คำว่า “ปฏิบัติที่หลวงพ่อบอกว่าอริยภูมิ”

อริยภูมิ สิ่งต่างๆ ที่เราพูดนี่เป็นการยืนยัน ยืนยันคือการให้โอกาส ยืนยันคือการแบบว่า ต้องการให้คนที่ประพฤติปฏิบัติไม่ต้องบังคับให้ตัวเองเหมือนเข็นครกขึ้นภูเขา เหมือนกับใส่ช้างเข้ารูเข็ม

คนที่ไม่มีความศรัทธา คนที่ทำงานนั้นไม่ได้มันก็คือไม่ได้ แต่คนที่ไม่มีความศรัทธาเขาทำแนวทางอื่นก็ได้ ที่พูดนี้เพราะว่า ถ้าเขาทำแนวทางอื่น แต่ต้องถูกต้องนะ แต่ต้องเป็นอริยสังขนะ ต้องเป็นสติปัญญา ๔ ตามความเป็นจริง

ไม่ใช่นึกเอาคิดเอา แล้วก็จะไปอ้างคนนู้นคนนี่มาค้ำประกัน มารับประกันไม่ได้

มันต้องรู้ต้องเห็นเอง ต้องรู้ต้องเป็นเอง มันต้องเป็นปัจเจกตั้ง เป็นสันติปฏิญญาโดยการกระทำ แต่อาศัยครูบาอาจารย์เป็นผู้ชี้ทาง อาศัยครูบาอาจารย์เป็นคนคอยแนะนำ อาศัยครูบาอาจารย์เป็นคนตรวจสอบว่าเป็นจริง ๆ หรือไม่ มีครูบาอาจารย์มันมีความสำคัญอย่างนั้น ถ้ามีความสำคัญอย่างนั้นนะ ถ้ามันเป็นจริง จริงตามนั้น

ฉะนั้น สิ่งที่บอกว่า ที่หลวงพ่อบอกว่าอริยภูมิ ที่มันอาจจะไม่ต้องเห็นกายก็ได้

เราจะไม่ให้ใครเอาคำพูดนี้ไปให้กิเลสมันเอาไปใช้ เพราะพอถ้ามันไม่เห็นอย่างนั้น มันไม่เป็นอย่างนั้นกับบอก “ก็หลวงพ่อบอกพูดไว้แบบนี้ไงว่าไม่ต้องก็ได้ ไม่ต้องก็ได้”

มันไม่ใช่ว่าไม่ต้องก็ได้...

‘ต้อง’ เต็มขนาด ต้องเห็นสติปัญญา ๔ ตามความเป็นจริง แต่เห็นกาย แต่เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม

เห็นเวทนามากก็ได้ เห็นจิตก็ได้ เห็นธรรมก็ได้ แต่ต้องจริงนะ ต้องให้มันเห็นจริง เห็นจริงมันถึงมีประโยชน์จริงใจ

นี่พูดถึงว่า การเห็นกาย

เพราะว่าเวลาทุกคนเข้าใจว่าต้องพิจารณาการเห็นกาย ถ้าพิจารณาการเห็นกาย ทุกคนก็บังคับว่าตัวเองให้เห็นกาย เหมือนกับอาหาร เราต้องกินประเภทเดียว อาหารมันอาหาร

ต้องกิน อาหารตามภูมิภาค มันมีร้อยแปดไปหมด แล้วอาหารตามภูมิภาค ในภูมิภาคนั้นเขาก็ได้กินอาหารนั้น มีชีวิตอยู่ได้เพราะอาหารนั้นด้วยความสมบูรณ์ของเขา

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าจิตใจของคนถ้ามีวาสนามา แล้วถ้าพิจารณาปฏิบัติมา เขาจะจับเวทนาของเขาได้ จับจิตก็ได้ จับธรรมก็ได้ ก็ได้ ก็ได้ทั้งนั้น

ฉะนั้นว่า แล้วถ้าคนพิจารณากายโดยที่ไม่เห็นกาย เขาพิจารณากายโดยปัญญา ถ้าเห็นเป็นปัญญาของเขา แต่พอจิตเขาเข้าไปจับอาการคือจับกิเลสในใจ มันสั้นไหวไปหมด มันสะเทือนเลื่อนลั่น นั่นการพิจารณากาย ฉะนั้น สิ่งที่เป็นจริง เป็นจริงอย่างนี้

นี่เขาบอกว่า “ก็รำพึงเอาที่อุบายที่จะใช้ครับ ใช้กายผู้อื่น”

ใช้กายผู้อื่นๆ เวลาเห็นกาย นี่ไง เวลาคนที่ไม่เคยเห็นกายหรือเห็นกายแล้วมันสับสน เวลาพิจารณากายเห็นกาย เห็นกาย สติปฏิฐาน ๔

แต่คนที่กลัวผีๆ เขาบอกเขาไม่ต้องการเห็นกาย เพราะเขาคิดว่ากายนี่คือผี นี่ความเข้าใจผิด เข้าใจผิดไง

ไอ้นี้ก็เหมือนกัน คำว่า “ถ้าเราเห็นกายแล้ว” มันต้องเป็นกายของจิตนั้น เป็นกายของเรา เป็นกายคนอื่นไม่ได้ ถ้าเป็นกายคนอื่นก็ภายนอก เวลาภายนอกก็ไปเที่ยวชากศฟง เวลาเที่ยวป่าช้า นี่กายคนอื่น เวลาเราไปเที่ยวป่าช้า เรากลัวผีไหม

แต่เวลาถ้าจิตสงบแล้วเราจะเห็นกายโดยกายานุปัสสนา กายนั้นนะจิตมันเห็นจิตเห็นอาการของจิต คือเห็นกายของจิตนั้น แต่ถ้าไปเห็นกายคนอื่น กายคนอื่นมันเป็นภายนอก

ภายนอกก็อย่างที่เราไป โดยสามัญสำนึกในสังคม ผู้หญิงกับผู้ชายเวลาไปเห็นกันทางสังคม นี่ภายนอก ถ้าภายนอกมันเป็นกาม มันเห็นแล้วมันไม่ลดไม่ละหอรอก มันเห็นแล้วมันยิ่งกระตุ้นยิ่งเพิ่มขึ้น

แต่ถ้าจิตสงบแล้วถ้ามันเห็นกายของเรา กายภายใน เพราะกายภายในของเรามันยังควบคุมไม่ได้ กายของเรามันยังนำรำพึงและมันนำขะเขยง แล้วภายนอกมันจะมีอะไร นี่พูดถึงถ้าเวลาภายในของเรา

นี่เขาบอกว่า ใช้กายผู้อื่น

มันจะออกนอกกลุ่มนอกทางไป เวลาบอกว่า “พิจารณาภายในโดยไม่ต้องเห็นกายก็ได้ หลวงพ่อสงบบอกว่านี่อริยมุมิ”...ไปไกลเลยนะ

ภายนอก ภายใน ภายนอกก็ดูสิ ไปโรงพยาบาลไปเห็นคนเจ็บคนป่วยนี่ภายนอก เห็นแล้วสะเทือนใจ แต่ถ้าไปเห็นภายในโดยเพศ เพศหญิงเพศชายเห็นแล้วมันไปกระตุ้นกิเลส แต่ถ้าไปเห็นคนทุกข์คนยาก ผู้เจ็บไข้ได้ป่วย เห็นซากศพ เห็นอสุภะ ที่ว่าอสุภะเป็นสีเขียวสีแดงต่างๆ ศพที่เน่าเปื่อย เห็นอย่างนั้นแล้วจะอ้วกแตก เห็นแล้วขะเขยง นี่พูดถึงภายนอก ภายนอกโดยสติปัญญาของคน

ถ้าสติปัญญาของคนที่ดีเขาจะพาตัวเองเข้าไปในป่าช้า ถ้าเห็นกายต้องให้เห็นกายที่ตายแล้ว เห็นกายที่เป็นซากศพ เห็นกายที่ขึ้นอืด เห็นกายอย่างนั้นแล้วมันไม่เกิดกามราคะ

ขณะไปเที่ยวป่าช้า ในตำราบอกว่า ต้องให้ไปดูซากศพที่พุพอง ให้ไปดูซากศพที่ตายเน่าก่อน ไม่ให้ไปดูซากศพที่ยังไม่ถึง ๗ วัน เพราะยังไม่ถึง ๗ วันบางที่มันยังไม่เน่า มันยังกระตุ้นได้ นี่ธรรมะสอนอย่างนั้นนะ...ในตำรานี้ก็ชื่อไม่ออก

นี่เวลาพูดถึง เพราะเวลาคำถามเริ่มต้นก็เขียนเสียดีเชียว พอมาเรื่อยๆ ก็บอกว่า “เห็นภายในโดยไม่ต้องเห็นกาย แล้วถ้าเห็นกาย เห็นกายผู้อื่น”

คำที่เราพูดนี่เราเป็นการช่วยเหลือ เราเป็นการยืนยันว่า คนที่จะประพฤติปฏิบัติไม่ต้องบังคับตนเองจนเกินไป ไม่ต้องทำให้ตัวเองจะต้องเห็นประเภทเดียว

เพราะในอริยสัจ ในสติปัฏฐาน ๔ มันมีทางออกว่าเห็นกายก็ได้ เห็นเวทนามก็ได้ เห็นจิตก็ได้ เห็นธรรมก็ได้ คือวิธีการกระทำมันกว้างขวางให้เรามีโอกาสที่เราจะเข้าไป

วิปัสสนาโดยโอกาสที่เรามีมากมาย ไม่ต้องบังคับให้เหลือแต่หนทางเดียว หนทางการพิจารณากาย

แม้แต่ทางการพิจารณากายโดยหลวงปู่ดูลย์ หลวงปู่ดูลย์นี้ปัญญาวิมุตติ ท่านพูดอยู่ในเทศน์ของท่าน ไปเปิดได้เลย มีผู้ถามว่า “ต้องเห็นกายเป็นนิมิตหรือไม่”

ท่านบอกว่า “เห็นกายโดยไม่ต้องเห็นกายก็ได้”

นี่ท่านพูดของท่านชัดๆ แล้วถ้าชัดๆ เพราะอะไร เพราะท่านเป็นปัญญาวิมุตติ เพราะท่านจิตเห็นอาการของจิต จิตเห็นจิตเป็นมรรค พวกนี้พวกใช้ปัญญาทั้งนั้นนะ

แต่ถ้าไปเห็นกายมันเป็นเจโตวิมุตติ เจโตวิมุตติคือจิตต้องสงบนิ่ง จิตมีกำลังยกขึ้นสู่วิปัสสนา เห็นกายเป็นภาพแล้วขยาย อุดคหนิมิต แยกส่วนขยายส่วนเป็นวิภาคะ การขยายภาพกายนั้นให้แยกออกจากกัน ให้ทำลายกัน ให้เป็นไตรลักษณ์

วิธีการของมัน คือข้อเท็จจริงของมันเป็นอย่างนั้น แต่ใครจะมีอำนาจวาสนาทำได้อย่างนั้นบ้าง

แล้วถ้าคนที่ไม่อำนาจวาสนาอย่างนั้น เราถึงบอกว่า ถ้าพิจารณาเวทนาก็ได้ พิจารณาจิตก็ได้ พิจารณาธรรมก็ได้ ใช้ปัญญาเทียบเคียงก็ได้ เพื่อฝึกหัดให้ใจนี้เข้มแข็งขึ้น เพื่อฝึกหัดให้หัวใจนี้มันพัฒนาขึ้น

เวลามันพัฒนาขึ้นแล้ว พอมันมีกำลังแล้วมันมีปัญญาของท่าน คนที่ทำงานเป็นหรือคนที่ทำงานด้วยความชำนาญมันทำงาน คนที่ทำงานที่ไม่เป็น ที่ทำงานยาก ที่ล้มลุกคลุกคลาน คนพวกนี้น่าสงสาร พวกนี้น่าจะให้เขาพัฒนาขึ้น

ทีนี้เวลาเราฝึกหัดของเรา เราก็พัฒนาจากคนที่ทำไม่เป็น คนที่ไม่มีโอกาส คนที่ล้มลุกคลุกคลาน ฝึกหัดให้มันเป็น พอเป็นแล้วเราก็ไม่ชะล่าใจ เป็นแล้วเราก็พิจารณาของเรา แยกแยะของเรา เอาความถูกต้อง เอาความดีงาม อะไรที่มันผิดพลาด เราก็ปล่อยวาง เราก็พัฒนาของเรา มากขึ้นไปๆ นี่คือเป้าหมายที่เราพูด

เราพูดนี้เรามีเป้าหมาย เรามีการกระทำ ไม่ใช่เราพูดให้คนถดถอย ให้คนตกต่ำไปเรื่อย ใ้สอนก็ได้ ใ้สอนก็ได้ เสนเพลก็ได้ กินเหล้าก็ได้ นอนกับแฟนก็พิจารณาได้ ไปที่ไหนก็พิจารณาได้ เป็นการปฏิบัติธรรมไปทั้งหมด...เราไม่ได้พูดอย่างนั้น

เราพูดถึงคนที่มีความพยายามแล้ว แล้วถ้ามันทำสิ่งที่ว่าให้สมกับทางพิจารณากาย โดยเห็นภาพนั้นไม่ได้ แต่เราก็มีโอกาส เราก็มีวิธีการที่จะพิจารณาอย่างอื่น

พิจารณาในอย่างอื่นแต่ก็เป็นการวิปัสสนา เป็นการฆ่ากิเลส เป็นการชำระล้าง เป็นการบั่นทอนกิเลสในใจของตนให้เบาบางลง เบาบางลงแล้วมันก็จะมีความที่กว้างขวางขึ้น มีหนทางที่สะดวกสบายขึ้น แล้วพยายามทำของตัวเองขึ้น มันก็เป็นโอกาสของผู้ที่ปฏิบัติ นั้นคือเป้าหมายของเรา

ถ้าเป้าหมายของเรา พอทำไปแล้วมันต้องรู้เองเห็นเอง ต้องรู้ต้องเห็น ต้องพิจารณาของเรา นี่เป็นธรรมโอสถ เป็นสังฆธรรม นี่การประพฤติปฏิบัติธรรม การประพฤติปฏิบัติธรรม เราต้องปฏิบัติธรรมนะ มันจะไม่ขัดไม่แย้งกัน

การพิจารณาธรรมโดยถ้าเป็นอริยสังขละ พิจารณาสติปัญญา ๔ กายานุปัสสนา จิตตานุปัสสนา เวทนานุปัสสนา ถ้ามันพิจารณาของมันไปมันจะไม่มีการขัดการแย้งกัน พิจารณาสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

พิจารณากายก็ได้ ถ้ามันขาด มันรู้ทั้งกาย ทั้งเวทนา ทั้งจิต ทั้งธรรม

พิจารณาเวทนามันก็ได้ เวลามันขาด มันรู้ถึงการพิจารณากาย พิจารณาเวทนา พิจารณาจิต พิจารณาธรรม

มันพิจารณาจิตก็ได้ เวลามันขาด มันจะรู้พิจารณากาย พิจารณาเวทนา พิจารณาจิต พิจารณาธรรมเหมือนกัน

เวลาพิจารณาธรรม เวลามันขาด พิจารณากายก็ได้ เวทนามันก็ได้ จิตก็ได้ ธรรมก็ได้... เหมือนกัน อันใดอันหนึ่ง มันรู้เหมือนกันหมด

ฉะนั้น ขณะจิต ขณะจิตมันถึงอันเดียวกันไง เวลาพิจารณาไปแล้วเป็นโสดาบัน โสดาบันเหมือนกัน จะพิจารณาอะไรก็ได้ แต่เป็นพระโสดาบันเหมือนกัน เหมือนกัน แต่พิจารณาโดยธรรมนะ พิจารณาโดยสัมมาทิฏฐินะ ด้วยความถูกต้องดีงามนะ

ไม่ใช่พิจารณาว่าให้คนนั้นรับรอง คนนี้คำประกัน

ใครคำประกันใครได้ ไม่ได้หรอก มันต้องเป็นความจริงขึ้นมาในใจอันนั้น ถ้าเป็นจริงในใจอันนั้น สติปัฏฐาน ๔ อันเดียวกัน อันเดียวกัน

ที่ว่า “เวลาพิจารณากายโดยที่ไม่ต้องเห็นกาย พิจารณากายผู้อื่น”

มันจะออกนอกกลุ่มนอกทางไป ความเห็นของผู้ถามก็เป็นเรื่องความเห็นผู้ถาม แต่เวลาเขียนมาแล้ว แล้วคิดว่าให้ทำอย่างนี้ได้ๆ มันออกนอกกลุ่มนอกทาง นอกอริยสัจ นอกสัจจะ นอกความจริง

เพียงแต่จะให้กิเลส ให้ความพอใจของตนขึ้นไป ให้ความพอใจของตนทำไปแล้วก็จะหา พรรคหาพวกเป็นกลุ่มเป็นก้อนว่า ผู้ที่ปฏิบัติ อาจารย์ของคัมภีร์สอนอย่างนั้น อาจารย์ของคัมภีร์สอนอย่างนี้

แต่ถ้าเป็นอาจารย์ที่ถูกต้องดีงาม สติปัฏฐาน ๔ เหมือนกันทั้งนั้น พิจารณาได้เหมือนกัน ถ้าเป็นครูบาอาจารย์ที่เป็นครูบาอาจารย์ที่จริง

ไฟฟ้าจะเสียบปลั๊กสามตา ปลั๊กสองตา จะเสียบอะไรก็คือไฟฟ้า ใช้งานได้ จิตที่พิจารณาเป็นแล้ว ทำได้แล้ว เหมือนกัน เหมือนกัน อันเดียวกันเลย ไม่มีใครจะสูงจะต่ำ ใครจะแตกต่างกัน ไม่มี เหมือนกัน

แต่ที่มันไม่เหมือนกันอยู่ในปัจจุบันนี้คือภาวนาเป็นและไม่เป็น ภาวนาโดยสติปัฏฐาน ๔ โดยพระพุทธศาสนา กับภาวนาโดยเปรต โดยผี โดยมาร โดยไสยศาสตร์ โดยตริจฉานวิชา ตริจฉานวิชา วิชาทำให้เนิ่นช้า วิชาของกิเลสไง ที่มันไม่เหมือนกัน มันไม่เหมือนกันตรงนั้น

ถ้ามันเหมือนกัน มันจะไม่มีขัดไม่มีแย้งกัน ที่ขัดที่แย้งกันนี้มันมีแต่มีจลาทฎฎฎกับ
สัมมาทิฎฎฎเท่านั้น เอวัง